

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО – ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник ректора
з навчальних робіт

Світлана ГІЛНА

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ПСИХОПАТОЛОГІЇ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: Психологія

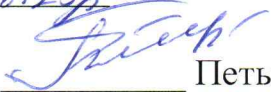
Робоча програма навчальної дисципліни «Основи психопатології» для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр».

За спеціальністю 053 «Психологія»

Розробник: Мишеніна А.В. – старший викладач

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 27.08.23

Завідувач кафедри психології Петьков В.А.

Робочу програму погоджено Вченою радою університету

Протокол № 2 від 22.08.23

Голова Вченої ради Михайло Волков

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Цикл професійної підготовки	
	Спеціальність (професійне спрямування): 053 «Психологія»		
Мова викладання – Українська мова	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський) рівень	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 150		2-й	
Тижневих годин для: ОФН – 4		Семестр	
		4-й	
		Лекції	
		34 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Практичні	
		30 год.	
Самостійна робота			
86 год.			
Вид контролю:			
Залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для очної форми навчання 150 – год.: 64 год. – аудиторні заняття, 86 год. – самостійна робота (42,6 % до 57,3 %).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Основи психопатології»

Навчальна дисципліна «Основи психопатології» тісно та нерозривно зв'язана із клінічною психіатрією, медичною психологією, патологічною психологією, нейрофізіологією та багатьма іншими галузями психологічних та медичних знань. Вивчення курсу «основи психопатології» сприяє поглибленому розумінню як нормального, так і порушеного функціонування психіки та дозволяє індивідуалізувати систему діагностичних, корекційних, лікувальних, лікувально-психопрофілактичних та експертних заходів.

Предметом викладання дисципліни «основи психопатології» є вивчення структури та основних механізмів розвитку розладів психічної діяльності людини.

Метою вивчення дисципліни «основи психопатології» є підготовка студентів до практичної експертної та корекційної роботи, в якій має реалізуватися індивідуальний підхід, враховуватись внутрішня та зовнішня детермінація, а також, мають співвідноситись природні та соціальні чинники поведінки людини.

Знання, уміння й навички, отримані при проходженні курсу, сприяють глибшому розумінню змісту та процедури психологічного дослідження, його предмета, об'єкта й інших базових складових.

Завданнями курсу є:

1. Ознайомлення з загальною психопатологічною симптоматологією;
2. Ознайомлення зі структурою та основними психодіагностичними ознаками психопатологічних синдромів;
3. Розглядання етіології та патогенезу розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку;
4. Розглядання етіології та патогенезу розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин;
5. Формування навичок проведення структурованої клінічної співбесіди з хворими на розлади психіки та поведінки;
6. Отримання досвіду застосування окремих методів дослідження в психологічній практиці прикладного й наукового дослідження;
7. Ознайомлення студентів з особливостями планування психологічного дослідження, обробки та інтерпретації його результатів.

Для практичного засвоєння вивченого матеріалу студенти виконують роботу, присвячену аналізу різних психопатологічних станів та розладів. Як вихідні дані у таких видах робіт використовують – конкретні випадки із клінічної практики та сучасні публікації у спеціальній науковій літературі.

Дисципліна «Основи психопатології» базується безпосередньо на знаннях та навичках, отриманих при вивченні дисциплін на попередніх курсах, а саме з генетичною психологією та психологією в інклюзивній освіті.

Під час вивчення дисципліни «Основи психопатології» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Фахові:

ФК 02. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК 07. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 10. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

У ході вивчення навчальної дисципліни можливо досягнути програмних результатів навчання:

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги вимірювати індивідуальні та психологічні показники особистості. Це означає здатність оцінити зміни у розвитку психіки та коригувати їх.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно та письмово.

ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 12. Скласти та реалізувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів відповідно до вимог замовника.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, вміло використовувати психотерапевтичні прийоми і прийоми впливу на свідомість і поведінку.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН. 19. Враховувати індивідуальну варіативність становлення людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності.

ПРН 20. Знати про норму і патологію психічного розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 год. / 5 кредитів ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні питання патопсихології

Тема 1. Предмет, завдання, методи, зміст дисципліни «Основи психопатології»

Визначення поняття; об'єкт та предмет дослідження в патопсихології. Спільне та відмінне у патопсихології та психопатології. Прикладні завдання патопсихології за Б. В. Зейгарник. Особливості дитячої патопсихології. Методи патопсихологічного дослідження: експериментальний, психодіагностичний, проєктивні методики. Роль патопсихологічного дослідження в діагностиці психічних захворювань в експертній та реабілітаційній практиці, в визначенні ефективності психотерапії ,динаміки захворювання.

Тема 2. Поняття норми та патології, здоров'я, психічного здоров'я.

Проблема формування поняття норми, принципові підходи до неї: інтроспективний, клінічний, статистичний, адаптаційний, функціональний, морально-етичний, ідеальний. Умови нормального розвитку. Характеристика категорії: здоров'я, патології критерії психічного здоров'я за ВООЗ. Поняття ризику дезадаптації, перед хвороби. Ступені здоров'я за Семичевим. Поняття психічного розладу: характеристика, типи його протікання та закінчення, наслідки за міжнародною класифікацією 10 перегляду. Критерії відхилення від норми за Н. Л Білопольською. Особливості синдромів проявів в дитячій психіатрії.

Кредит 2. Причини формування розладів

Тема 3. Причини психічних розладів, симптоми та синдроми

Поняття патопсихологічного симптому та синдрому за Б. Ф. Зейгарник. Первинні та вторинні синдроми за К. Ясперсом, Л. С Виготським. Реакції особистості на первинний дефект. Поняття функціонального діагнозу, як патопсихологічного синдрому. Синдромологічний аналіз стану хворого в структурі нозологічного діагнозу. Характеристика шизофренічного патопсихологічного синдрому. Формування та розпад вищих психічних функцій за Л. С. Виготським, як відображення етапів загальнолюдського розвитку свідомості. Дизонтогенез в дитячому віці, як прояв аномальної психіки дитини за рахунок розходження біологічного та культурних процесів розвитку. Причини психічних розладів.

Тема 4. Психічні прояви в нормі та при патології

Психічна норма та патологія, граничний психічний розлад. Психотичні та не психотичні психічні розлади. Розлади сприймання. Аналізатори, їх структура. Екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні параметри відчуття. Поріг відчуття, порог відмінностей, контраст

відчуттів. Адаптація, нюхове сприйняття: зорове, слухове, смакове, кінестетичне. Перцепція та аперцепція, як етапи сприймання. Основні характеристики сприйняття. Порушення сприйняття. Увага: визначення, види, характеристика, порушення. Пам'ять, її визначення, форми, види, модальності.

Кредит 3. Змінення свідомості

Лекція 5. Свідомість та її розлади

Свідомість, її визначення та основні властивості. Дві характеристики свідомості. Свідомість, як контроль за трьома рівнями життєдіяльності індивіда. Розлади свідомості: обнубуляція, сомноленція, оглушення, сопор, кома. Якісні розлади свідомості: делірій, аменція, онейроїд. Актуальна та потенціальна сторона психічної діяльності особистості. Складові компоненти не свідомого. Самосвідомість, її смислові складові. Взаємини свідомості та самосвідомості. Уявлення особистості про себе, рівні самосвідомості за В. В. Століним. Я-концепція, як синтез. Я-свідомість та Я-об'єкт (або емпіричне Я). Функції Я-концепції. Порушення самосвідомості. Самооцінка та її порушення.

Лекція 6. Патопсихологічний портрет хворого на шизофренію, епілепсію, неврози **Поняття захворювання шизофренія.**

Форми протікання шизофренії. Порушення мислення при шизофренії, емоційні розлади, розлади особистості та сприйняття. Особливості паранояльних проявів, галюцинації та їх характеристика. Уявлення про епілепсію, класифікація її форм. Клінічні прояви епілепсії, класифікація нападів. Порушення особистості, характерні для епілепсії. Порушення свідомості. Особливості протікання шизофренії та епілепсії в дитячому віці. Неврози, основні форми захворювання та їх прояви.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Очна форма						Заочна форма					
	всього	у тому числі					всього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кредит 1												
Тема 1. Предмет, завдання, методи, зміст дисципліни «Патопсихологія»	18	4	4			10						
Тема 2. Поняття норми та патології, здоров'я, психічного здоров'я.	24	6	4			14						
Разом за кредитом 1	42	10	8			24						
Кредит 2.												
Тема 3. Причини психічних розладів, симптоми та синдроми	26	6	6			14						
Тема 4. Психічні прояви в нормі та при патології	28	6	6			16						
Разом за кредитом 2	54	12	12			30						
Кредит 3.												
Тема 5. Свідомість та її розлади	28	6	6			16						
Тема 6. Патопсихологічний портрет хворого на шизофренію, епілепсію, неврози	26	6	4			16						
Разом за кредитом 3	54	12	10			32						
Всього годин	150	34	30			86						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет, завдання, методи, зміст дисципліни «Патопсихологія»	4
2.	Тема 2. Поняття норми та патології, здоров'я, психічного здоров'я.	4
3.	Тема 3. Причини психічних розладів, симптоми та синдроми	6
4.	Тема 4. Психічні прояви в нормі та при патології	6
5.	Тема 5. Свідомість та її розлади	6
6.	Тема 6. Патопсихологічний портрет хворого на шизофренію, епілепсію, неврози.	4
Всього		30

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет, завдання, методи, зміст дисципліни «Патопсихологія»	10
2.	Тема 2. Поняття норми та патології, здоров'я, психічного здоров'я.	14
3.	Тема 3. Причини психічних розладів, симптоми та синдроми	14
4.	Тема 4. Психічні прояви в нормі та при патології	16
5.	Тема 5. Свідомість та її розлади	16
6.	Тема 6. Патопсихологічний портрет хворого на шизофренію, епілепсію, неврози.	16
Всього		86

9. Методи навчання

Традиційні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через електронний посібник в «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення; застосовується для передачі великомасиву інформації;

- репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила, діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях;

- метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання, студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку;

- частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок, процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками, найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на практичних заняттях і колоквіумах;

- дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру; ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільш повно.

Активні методи навчання:

- практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

- аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства; робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

- ділові ігри носять комплексний характер і проводяться для студентів на основі закордонних методик, сприяючи більш глибокому розумінню й

ефективному закріпленню вивчених ними дисциплін.

- широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

10.Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного, кредитного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку).

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання комплексних контрольних робіт, розробка проектів, колоквіуми, творчі роботи.

Форма підсумкового контролю – залік на основі суми балів набраних за кожний кредит та складання власне залік.

Критеріями оцінювання є:

а) при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та аргументованість; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

б) при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи; підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки.

Оцінювання знань студентів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11.Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Основи психопатології».
2. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Основи психопатології».
3. Методичні рекомендації до підготовки практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Основи психопатології».

Питання до заліку

1. Реактивні психози. Посттравматичний стресовий розлад
2. Розумова відсталість та затримка психологічного розвитку. Ранній дитячий аутизм.
3. Розлади поведінки у дітей та підлітків. Гіперкінетичні розлади.
4. Розлади особистості.
5. Розлади соціальної поведінки
6. Невідкладні станів в психіатрії.
7. Психогеній. Соматоформні та психосоматичні розлади. Неврози. Невротична реакція.
8. Психічні порушення при інфекційних захворюваннях та ЧМТ.
9. Психічні порушення внаслідок екологічно несприятливих впливів.
10. Психічні порушення у старечому віці.
11. Психічні порушення у хворих при соматичних розладах.
12. Загальна характеристика органічних (включаючи симптоматичні) психічних розладів.
13. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.
14. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю.
15. Шизофренія.
16. Афективні розлади
17. Епілепсія
18. Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних розладів.
19. Порушення сфер відчуття та сприйняття.
20. Порушення когнітивних функцій: пам'яті, уваги, мислення та інтелекту.
21. Порушення емоційної та вольової сфер.
22. Психомоторні порушення.
23. Порушення свідомості та самосвідомості.
24. Основні психопатологічні синдроми.
25. Предмет, завдання.
26. Особливості структури психіатричної служби в Україні.
27. Методи психіатричного дослідження.
28. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання,
29. реєстри психічних розладів.
30. Психічні розлади при вагітності, у післяпологовому та лактаційному періодах.

31. Особливості психічних розладів при ендокринних захворюваннях.
32. Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики психічних захворювань при ендокринних та соматичних захворюваннях.
33. Класифікація психічних порушень при гострих та хронічних інфекціях.
34. Особливості психічних порушень при сифілісі мозку, прогресивному паралічі.
35. Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих.
36. Принципи лікування психічних розладів при гострих та хронічних інфекціях.
37. Психічні порушення при патології судин головного мозку.
38. Діагностичні критерії судинних психозів.
39. Особливості судинної деменції.
40. Принципи профілактики, лікування, експертизи у хворих з патологією головного мозку.
41. Загальна характеристика та класифікація психічної патології похилого та старечого віку.
42. Сенильні та пресенильні психози.
43. Лікування та профілактика психічних порушень в похилому та старечому віці.
44. Диференційно-діагностичні ознаки захворювань, що призводять до недоумства в похилому та старечому віці.
45. Психічні та поведінкові розлади та психози внаслідок вживання опіатів, гашишу.
46. Психічні та поведінкові розлади та психози внаслідок токсикоманій.
47. Поняття психогенного розладу. Класифікація психогеній.
48. Визначення понять: емоційно-стресова реакція, адаптаційна реакції, неврози.
49. Клінічна картина неврастенії.
50. Класифікація та клінічна картина тривожних розладів.
51. Клінічна картина obsесивно-компульсивного розладу.
52. Клінічна картина дисоціативних розладів.
53. Депресивні невротичні розлади.
54. Класифікація, клінічна картина та лікування соматоформних розладів.
55. Лікування та профілактика неврозів.
56. Реактивні психози: загальні клінічні ознаки, критерії Ясперса.
57. Гострі реактивні психози. Затяжні реактивні психози.
58. Лікування реактивних психозів.
59. Визначення поняття посттравматичного стресового розладу, клінічні особливості.
60. Профілактика та лікування посттравматичного стресового розладу.

13. Рекомендована література

Основна

1. Андрейко Б.В. Основні аспекти формування класифікації порушення розвитку дитини // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Вип. 33. 2016. С. 24-34.
2. Андрейко Б.В. Психологічна допомога батькам дітей з порушенням розвитку // «Психологія і особистість»: зб. наук. праць, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. № 2 (10), ч. 2. 2016. С. 58-64.
3. Бухановський А.Т., Кутявіна Ю.А., Литвак М.О. Загальна психопатологія. 2003 р – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://emed.org.ua/knigi/106-psihologijapsihiatrija/2018-zagalna-psihopatologija-buhanovskij-at-kutjavina>
4. Мартинюк А. І. Патопсихологія. Київ: центр учбової літератури, 2008. 207 с.
5. Наказна І.М. Основи клінічної психології та патопсихології : навч. посіб. / І.М. Наказна.-Ніжин:НДУ ім. М.Гоголя,2012.-306 с.192с].
6. Пантюк Т.І., Невмержицька О.В., Пантюк М.П. Основи корекційної педагогіки: Навчально-методичний посібник. - 2-ге видання, доповнене і перероблене. - Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ,2009. - 324 с
7. Юр'єва Л.М. Медико-соціальна експертиза психічних та поведінкових розладів у дорослих та дітей. Навч.-метод. посібник: - Дніпропетровськ: Пороги, 2006. – 268с.

Додаткова

1. Блейхер В. М., Крук И. В. Патопсихологическая диагностика.– К.:Здоровье, 1986. – 280с.
2. Боянжу М. Г. Патопсихология : теория и практика. Метод.пособие. – Херсон, 2006. – 186с.
3. Международная классификация болезней. Классификация психических и поведенческих расстройств. Клинические описания и указания по диагностике / Под ред. Ю.Л. Нуллера, С.Ю. Циркина. ВОЗ. – К.: Факт, 1999.– 279с.
4. Селецкий А.И. Психопатология детского возраста. – К.: Вища школа, 1987. – 296с.
5. Сучасні аспекти загальної психопатології. Навч. посібник / За ред. Л.М. Юр'євої. – Дніпропетровськ: «Солвей», 2008. – 162с.
6. Худік В.О. Дитяча патопсихологія. – К.: Здоров'я, 1997. – 96с.

Інформаційні ресурси

1. twirpx.com/file/524552/
2. student-library.net
3. monsimulacres.at.ua/load/12
4. chitalka.info/gumaniratni_nauki.html